

Hodnocení časopisu Central European Journal of Public Health pomocí citační analýzy a využití výsledků v redakční politice

Jana HERCOVÁ

Národní lékařská knihovna Praha

hercova@nlk.cz

Jana VESELÁ

Státní zdravotní ústav Praha

jvesela@szu.cz

INFORUM 2005: 11. konference o profesionálních informačních zdrojích
Praha, 24. – 26. 5. 2005

***Abstrakt.** Byla zhodnocena desetiletá „novodobá“ historie časopisu Central European Journal of Public Health (1993-2003), navazujícího na Journal of Hygiene, Epidemiology, Microbiology and Immunology (1957-1992). Jednotlivé práce tohoto titulu byly vyhledány v databázi MEDLINE, chybějící číslo bylo doplněno z databáze Bibliographia medica chechoslovaca. Poté byla zpracována citovanost ke každé práci podle prvního autora v zahraniční databázi Web of Science. Přestože sledovaný titul není dosud v tomto informačním zdroji pravidelně excerpován, byl vypočítán podle známého vzorce impakt faktor pro roky 1995 – 2003. Výsledky citační analýzy byly použity k zefektivnění práce redakční rady, ke zkvalitnění výběru článků a témat ke zveřejnění, a tím také ke zvýšení prestiže časopisu na domácí i zahraniční půdě.*

Historie

Časopis Central European Journal of Public Health (CEJPH) navazuje na tradici uznávaného mezinárodního časopisu Journal of Hygiene, Epidemiology, Microbiology and Immunology, vydávaného 36 let (1957-1992), který byl excerpován v mezinárodních bibliografických databázích (např. Medline, Embase atd.)

Nová podoba, ve které začal vycházet v roce 1993 jako Central European Journal of Public Health, se pojí se jménem tehdejšího ředitele Státního zdravotního ústavu a předsedy redakční rady prof. Bohumila Ticháčka. Časopis se stal publikační platformou pro vědecké práce ze všech oblastí veřejného zdraví a jeho jednotlivých odvětví, včetně prací vztahujících se k dopadu životního prostředí na zdraví. Vznik nového názvu a profilu časopisu měl reflektovat sociálně-ekonomické změny ve střední Evropě a s nimi spojené nové koncepte a pohledy na danou problematiku.

Časopis publikuje krátká sdělení i články většího rozsahu, dále též úvodníky a přehledové články na různá témata spojená s veřejným zdravím. Příjem studií zaměřených na experimentální metody je sice omezen, nicméně experimentální práce spojené s oblastí veřejného zdraví odmítány nejsou. Uveřejňovány jsou také editoriéla a recenze na různá aktuální témata. Důležité akce z oboru jsou zpracovávány formou supplementů. Časopis je vydáván v anglickém jazyce.

Příspěvky došlé do redakce časopisu jsou v procesu hodnocení předávány k posouzení dvěma nezávislým recenzentům, které obvykle navrhuje členové redakční rady podle předkládané problematiky. Redakční radu časopisu zastupují jednak čeští odborníci z oblasti hygieny, epidemiologie, pracovního lékařství a dalších oborů, dále pak s radou spolupracuje i skupina zahraničních odborníků – členů redakční rady.

Zapojení Střediska vědeckých informací SZÚ

Zlomem ve vydávání časopisu se zejména pro Středisko vědeckých informací (dále SVI) Státního zdravotního ústavu stal rok 2002, kdy došlo ke změně nakladatele. Zajištěním řady nakladatelských i vydavatelských činností bylo pověřeno právě SVI. Bylo nutno zabezpečit vydání nového ročníku, předplatné a distribuci časopisu i jeho propagaci. Před SVI stály dva hlavní úkoly: v první řadě bylo nutno kontaktovat databázová centra a zajistit kontinuitu v excerpci časopisu. Podařilo se udržet kontinuitu zpracování časopisu v databázích Medline/Index Medicus, Excerpta Medica (Embase), Chemical Abstracts a Bibliographia medica checoslovaca (BMČ). O zařazení časopisu pro excerpci do Biological Abstracts se nadále ucházíme.

Druhým úkolem bylo zachování stávajícího okruhu odběratelů, zkoordinování distribuce se systémem mezinárodní výměny časopisů, zabezpečovaném knihovnou SVI a výhledově rozšíření okruhu uživatelů tohoto časopisu.

V neposlední řadě bylo nutno vytvořit nové webovské stránky časopisu.

V roce 2003 vedení redakční rady časopisu převzala nová vedoucí redaktorka prof. Milena Černá, která se jednak zasazuje o zavedení řady racionalizujících prvků v tvorbě časopisu a jednak pracuje na rozvoji časopisu po všech stránkách. SVI bylo pověřeno zajistit podklady pro vydání nových pokynů pro autory. Bylo provedeno srovnání řady autorských pokynů českých i zahraničních časopisů, zejména co se týče způsobů uvádění bibliografických citací v mezinárodně přijatém standardu. SVI doporučilo přejít od nového ročníku z uvádění bibliografických referencí podle již neplatné ČSN 010197 na doporučení Mezinárodního výboru vydavatelů lékařských časopisů (Uniform Requirement for Manuscripts Submitted to Biomedical Journals. JAMA 1997;277:927-34).

Na podzim 2003 padlo rozhodnutí redakční rady předložit časopis k hodnocení pro zařazení do databází Institute for Scientific Information (Web of Science a na ni navazující Journal of Citation Reports). Důvodem byla dobrá výchozí situace časopisu, kdy se v době rozhodné pro hodnocení časopisu jako celku očekávalo vydání 2 zajímavých supplementů a také očekávaná délka posuzování časopisu cca 2 roky (předpoklad příp. výpočtu impakt faktoru v létě 2005). SVI poskytlo přehled podmínek pro zařazení do databází ISI.

Citační analýza

V průběhu roku 2004 bylo SVI pověřeno průběžně vypracovávat rešerše z databáze Medline k problematice nově došlých příspěvků pro zjištění, zda žádající autoři sledují práce k dané problematice publikované v časopise CEJPH. Dalším úkolem bylo zjištění citovanosti prací publikovaných v CEJPH. Toto šetření bylo zadáno do Národní lékařské knihovny (NLK), která disponuje přístupem do databáze Web of Science (WoS). Z databáze PubMed byly poskytnuty citace prací publikovaných v letech 1993-2003. NLK doplnila chybějící citace z databáze BMČ. Při zjišťování citačních ohlasů v databázi WoS bylo nutno postupně prověřit všechny publikované práce podle prvního autora. Vyhledávat ohlasy pouze podle citační zkratky periodika bylo obtížné, protože citující autoři používali zkratku v různých modifikacích, dokonce docházelo i k záměně s původně vydávaným periodikem. Z téhož důvodu nejsou do celkových výsledků zahrnuty práce, kde nebyl uveden žádný konkrétní autor. Tak bylo postupně ověřeno 700 článků uveřejněných za období 1993-2003.

Prvotní statistické údaje o poměru publikovaných a citovaných prací (v průměru bylo citováno 44 % prací, viz tabulka 1.) vedly redakční radu (RR) k závěru, že je nutno zvažovat příjem článků určitého charakteru a určité problematiky, protože mohou negativně ovlivnit citovanost – zvyšují procento článků bez citačních ohlasů, a tím ovlivňují výpočet impakt faktoru (IF).

Roč.	Rok	Počet čís.	Počet čl.	Počet citov. čl.	Počet cit. ohlasů
11	2003	5	64	5	6
10	2002	4	34	8	11
9	2001	4	47	17	32
8	2000	5	119	46	84
7	1999	4	40	15	48
6	1998	4	64	27	71
5	1997	4	47	26	102
4	1996	5	82	45	118
3	1995	5	87	56	225
2	1994	5	57	31	87
1	1993	2	31	18	51
			672	294	835

Tabulka 1.

Pod vlivem těchto prvních výpočtů se změnilo rozhodnutí vydat zvláštní číslo u příležitosti jubilea mateřské organizace. Zamýšlená publikace těchto prací historického charakteru by měla význam pouze pro úzký okruh čtenářů se sporadickými citačními ohlasy v českém prostředí. RR byla též předběžně seznámena s pracovními výpočty IF, který jsme se pokusili stanovit podle známého vzorce pro výpočet IF pro roky 1995-2003 (výsledky viz tabulka 2.)

Obecný vzorec pro výpočet IF:

$$IF = \frac{\text{Počet citací v roce X na články časopisu publikované v roce X-1 a X-2}}{\text{Počet článků publikovaných v letech X-1 + X-2}}$$

Rok	Podíl citací	Impakt faktor
2003	20/81	0,246
2002	33/166	0,198
2001	19/159	0,119
2000	12/104	0,115
1999	21/111	0,189
1998	30/129	0,232
1997	16/169	0,094
1996	18/144	0,125
1995	2/88	0,022

Tabulka 2.

Pro porovnání s některými časopisy, které vycházejí v České republice a jsou již sledovány v databázi JCR, viz tabulku 3.

Zkratka časopisu	IF 2003	IF 2002	IF 2001	IF 2000	IF 1999	IF 1998
Acta Vet Brno	0.336	0.370	0.274	0.240	0.227	0.288
Acta Virol	0.683	0.660	0.644	0.558	0.476	0.500
CEJPH	0.246	0.198	0.119	0.115	0.189	0.232
Cesk Slov Neurol N	0.047	0.052	0.041	0.059	0.065	-
Folia Biol-Prague	0.527	0.615	0.519	0.351	0.493	0.632
Folia Microbiol	0.857	0.979	0.776	0.752	0.402	0.518
Folia Zool	0.494	0.234	0.287	0.240	0.182	-
Physiol Res	0.939	0.984	1.027	1.366	0.521	0.616

Tabulka 3.

Dále můžeme porovnávat CEJPH s postavením časopisů, které jsou v databázi JCR zařazeny do kategorie **Public, Environmental and Occupational Health**, kde bylo v roce 2003 zařazeno 89 titulů (viz tabulka 4.)

Pořadí	Zkratka časopisu	IF 2003
1.	Annu Rev Publ Health	5.179
3.	Am J Epidemiol	4.720
88.	Wild Environ Med	0.280
	CEJPH	0.246
89.	B Soc Pathol Exot	0.183

Tabulka 4.

Využití citační analýzy

Jako podklad pro rozhodování RR o přijetí článků určité problematiky byly sestaveny z dat pořízených ve WoS podrobné přehledy citovaných prací a jejich citačních ohlasů, seříděných podle frekvence ohlasů. Nejvíce citačních ohlasů vykazují články reflektující současné vývojové trendy jednotlivých oborů. Nejvíce citované práce patří českým autorům, např. nejcitovanější práce s 38 ohlasy: Rupes V, Moravec J, Chmela J, Ledvinka J, Zelenkova J. A resistance of head lice (*Pediculus capitis*) to permethrin in Czech Republic. Cent Eur J Public Health. 1995 Feb;3(1):30-2. nebo se 32 ohlasy: Krizova P, Musilek M. Changing epidemiology of meningococcal invasive disease in the Czech republic caused by new clone *Neisseria meningitidis* C:2a:P1.2(P1.5), ET-15/37. Cent Eur J Public Health. 1995 Nov;3(4):189-94.

Druhou skupinu tvoří práce bez citačních ohlasů. Jedná se o práce mapující historii oborů, vývojové trendy nemocí v určité geografické oblasti, články typu koncepcí, hodnocení národních projektů, určené spíše pro pracovníky řídicí sféry. Sestavy tak poskytují přehled o nosné problematice časopisu, která je předmětem zájmu v celosvětovém měřítku, stejně jako o člancích, které nikdy nedosáhly citačních ohlasů ve sledovaném okruhu časopisů. Může to být samozřejmě také jistou „módností“ řešené problematiky. Např. problematika stáří a stárnutí, které z hlediska citovanosti nebyla věnována náležitá pozornost, je nyní součástí priorit v programech veřejného zdraví, které podporuje Evropská unie. Článek

s problematikou vlivu znečištěného prostředí na zdravotní stav dětské populace ve znečištěných průmyslových oblastech doznal první citační ohlas teprve po 10ti letech. Při rozhodování o zařazení předložených prací k publikaci v časopise je třeba zvažovat výše uvedené souvislosti a zachovávat optimální poměr článků obou skupin, pokud se časopis bude nadále ucházet o přijetí do databází ISI.

Vývoj citovanosti je nejpřehledněji zachycen u prvních ročníků (1993-2000). Sestavy zachycují stav k určitému datu, jsou tedy dočasnou pracovní pomůckou, kterou bude nutno po určité době aktualizovat. Přehledy jsou opatřeny souhrnnými údaji o ročníku, počtu publikovaných článků, ohlasů a na vyžádání RR i s vyznačením autocitací. Autocitace ovšem nemohou být důsledně podchyceny, protože v citačních ohlasech nejsou vždy uváděni všichni autoři. V sestavách byly též označeny citující časopisy české provenience.

Při pokusu o porovnání úspěšnosti článků v supplementech (obvykle příspěvky z konferencí), bylo zjištěno, že citovanost se v letech 1994-1996 pohybuje mezi 50-57 %, tedy je vyšší než průměrná citovanost za celé období u základních čísel časopisu.

Citovanost prací ze supplementu roku 2000 je pouze 19% (krátce trvající možnost odezvy, stejně jako u supplementu posledního hodnoceného ročníku).

Ročník 2000

Vydána 4 čísla + supplement

Publikovaných článků celkem: 119

z toho ke dni 14.8.2004:

Citovaných článků: 46 (včetně 11 ze supplementu)

Celkový počet citačních ohlasů na citované články: 84

z toho autocitací: 4

Články bez citačních ohlasů: 73 (včetně 46 ze supplementu)

Články citované 1x

195: Hruba D, Kachlik P.

Influence of maternal active and passive smoking during pregnancy on birthweight in newborns.

Cent Eur J Public Health. 2000 Nov;8(4):249-52.

PMID: 11125982 [PubMed - indexed for MEDLINE]

[Dunn CL, Pirie PL, Hellerstedt WL](#)

[Self exposure to secondhand smoke among prenatal smokers, abstainers, and nonsmokers](#)

[AM J HEALTH PROMOT 18 \(4\): 296-299 MAR-APR 2004](#)

205: Urban P, Cikrt M, Hejlek A, Lukas E, Pelclova D.

The Czech National Registry of Occupational Diseases. Ten years of existence.

Cent Eur J Public Health. 2000 Nov;8(4):210-2.

PMID: 11125972 [PubMed - indexed for MEDLINE]

[Brhel P](#)

[Occupational respiratory diseases in the Czech Republic](#)

[IND HEALTH 41 \(2\): 121-123 APR 2003](#)

207: Kliment V, Kubinova R, Kazmarova H, Kratzer K, Sisma P, Ruprich J, Cerna M, Gregurkova M.

Five years of the system of monitoring the environmental impact on population health of the Czech Republic.

Cent Eur J Public Health. 2000 Nov;8(4):198-205.

PMID: 11125970 [PubMed - indexed for MEDLINE]

[Cerna M, Smid J, Svobodnik J, et al.](#)

[Monitoring of selected polyhalogenated hydrocarbons in breast milk: Czech Republic, 1994 to 2001](#)

[FRESEN ENVIRON BULL 12 \(2\): 203-207 Sp. Iss. SI 2003](#)

....

Prezentace časopisu

Součástí vydavatelské činnosti je řada záležitostí finančního rázu, v tomto případě stanovení únosných nákladů a výnosů. Náklady, které jsme si stanovili na počátku převzaté agendy, bylo nutno získat do určité míry zpět. Prostředkem k tomu byla propagace časopisu prostřednictvím zejména www stránek, tvorbou propagačních materiálů a nabídkových akcí.

STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV
NATIONAL INSTITUTE OF PUBLIC HEALTH

CENTRAL EUROPEAN JOURNAL OF PUBLIC HEALTH

O časopise
Aktuální číslo
Připravované číslo
Zvláštní čísla
Rejstřík
Archiv
Pokyny pro autory
Inzerce
Předplatné
Redakční rada
Napište nám

Právě vyšlo
březen 2005

Chystá se
80. let Státního zdravotního ústavu v Praze

Zvláštní čísla

Časopis Central European Journal of Public Health navazuje na tradici uznávaného mezinárodního časopisu Journal of Hygiene, Epidemiology, Microbiology and Immunology. Je publikační platformou pro vědecké práce ze všech oblastí veřejného zdraví a jeho jednotlivých odvětví. Časopis omezuje příjem studií zaměřených na experimentální metody, nicméně experimentální práce spojené s oblastí veřejného zdraví neodmítá. Časopis také uveřejňuje editoriály a recenze na různá aktuální témata. Důležité akce z oboru jsou zpracovávány formou supplementů.

Vydává [Státní zdravotní ústav](#) ve spolupráci s [TIGIS](#)

Periodicita: 4x ročně

ISSN: 1210-7778

Časopis je indexován/excerptován v EMBASE/Excerpta Medica, MEDLINE/Index Medicus, Chemical Abstracts, Bibliographia Medica Českoslovacca

Současná podoba webovské stránky časopisu

Podobu prvních webovských stránek jsme přizpůsobili designu tehdejších hlavních stránek SZÚ a obsah ve spolupráci s nakladatelstvím TIGIS umístili na jeho stránky, které nakladatelství spravovalo. Obsahově jsme v podstatě kopírovali stránky minulého nakladatele ČLS, včetně využívání jeho archivů. Protože má časopis řídkou periodicitu a chtěli jsme dosáhnout vyšší návštěvnosti webu, rozhodli jsme se umisťovat na stránky upoutávky na zajímavé akce z oblasti veřejného zdraví. Z praktických důvodů jsme správu stránek převzali zpět na pracoviště SVI. Protože v té době došlo ke změně hlavních stránek SZÚ, zvolili jsme také novou podobu. Začali jsme upravovat obsah stránek a snažíme se je udělat pro uživatele přehledné a intuitivní. Nyní pracujeme na variantě třetí (jejíž design jsme svěřili profesionálovi) a co se týče obsahu a funkčnosti, snažíme se při tvorbě stránek využít naše praktické zkušenosti s vyhledáváním na Internetu i dobré nápady různých zahraničních časopisů. Největším problémem se jeví archivy čísel, narážíme na různé chyby z minulosti (nekompletní obsahy, záměny článků apod.). Zatím zpřístupňujeme pouze abstrakty článků. Do budoucna bychom rádi přešli na elektronickou verzi článků v plném textu, které by byly součástí předplatného a ročníky starší cca 2 let bychom zpřístupnili volně. Cílem je samozřejmě zvýšit vyhledatelnost článků v internetovém prostředí, zvýšit povědomí o časopise. Na www stránkách jsme začali vystavovat i aktuální roční autorské a názvové rejstříky, v propojení se stránkami jednotlivých abstraktů článků, včetně dynamické nápovědy o názvu a lokaci článku. Pro generování těchto rejstříků (a primárně pro tiskovou verzi) byla

vytvořena pomocná bibliografická databáze, která v průběhu zpracování čísla slouží též ke kontrole názvů článků a ke kontrole zápisu jmen autorů. Zajistili jsme podrobné měření návštěvnosti všech stránek časopisu, cca do poloviny roku bychom měli vědět výsledky. SVI průběžně vytváří aktualizované propagační materiály o časopise, které rozesílá v elektronické podobě zájemcům nebo je cíleně zasílá vytipovaným institucím působícím v oblasti veřejného zdraví. Na různé akce pořádané SZÚ apod. poskytuje tyto upoutávky v tištěné podobě.

Závěr a perspektivy

Celková analýza časopisu poskytla redakční radě důležité podklady pro rozhodování, jakým směrem zaměřit obsahovou stránku časopisu. I když je CEJPH excerpován již v několika světových bibliografických databázích, je potřebné usilovat o ještě širší mezinárodní uplatnění a znovu se snažit o proniknutí i do databází ISI (WoS, JCR) a Biological Abstracts. Výsledky analýzy ukazují, že již dnes by měl časopis na takové zařazení právo.

Vedle obsahové stránky časopisu je nezbytné i nadále rozvíjet jeho celkovou propagaci a nabídnout čtenářské obci účelný vstupní portál k elektronické verzi časopisu, kde bude možné se lehce orientovat a při respektování stanovených podmínek získat i přístup k plnému znění vybraných článků. To znamená spoustu mravenčí práce, která pro pozorovatele zvenčí není patrná, ale kterou je nutno vykonat pro bezproblémové vycházení jak tištěné podoby časopisu, tak jeho elektronického ekvivalentu. Proto si autorský kolektiv stanovil do budoucna tyto úkoly:

- průběžné sledování a vyhodnocování trendů podle nové citační analýzy a analýzy návštěvnosti webovských stránek
- podpořit širší dodržování mezinárodních standardů ve vydavatelské praxi
- dokončení 3. verze www stránek
- vytvoření sdílené evidence postupů při zpracování čísla
- vyřešení autorských práv a zpětné zveřejnění plných textů